

ספרים

היוצאים לאור בפעם ראשונה

על ידי

חברת מקיצי נרדמים

(הוקמה מחדש בשנת תרמ"ה)

תחת השגחת ראשי החברה:

אברהם ברלינער בבליין,

דוד גינסבורג בפטערסבורג,

יוסף דערענבורג בפאריז,

שלמה חיים האלבערשטאם בביליין,

אברהם אליהו הרכבי בפטערסבורג,

מרדכי יאסמראוו בפילאדעלפיא,

מישה עהרענרייך ברומא,

דוד קויפמאנן בבודאפעסט.

He 585

שנה שביעית תרנ"א.

Teschuwoth Maharam.

BERLIN 1891.

Herausgegeben im Selbstverlage des Vereins M'KIZE NIRDAMIM.

(Dr. A. Berliner.)

In Commission bei:

H. Engel

in Berlin, Klosterstr. 15.

ספר

הנשיא ספר לזכר מוצא

על

ספר זיכרון

(הנשיא ספר לזכר מוצא)

הנשיא ספר לזכר מוצא

הנשיא ספר לזכר מוצא
הנשיא ספר לזכר מוצא
הנשיא ספר לזכר מוצא
הנשיא ספר לזכר מוצא
הנשיא ספר לזכר מוצא
הנשיא ספר לזכר מוצא
הנשיא ספר לזכר מוצא
הנשיא ספר לזכר מוצא
הנשיא ספר לזכר מוצא
הנשיא ספר לזכר מוצא

שנה שנייה

Teschuwoth Maharam.

BERLIN 1891.

Heruntergegeben im Selbstverlage des Vereins M Kize Nirdamim.

(Dr. A. Berliner.)

In Commission bei:

H. Engel
in Berlin, Klosterstr. 15.

J. Kammann
in Frankfurt a. M.

ספר שערי תשובות

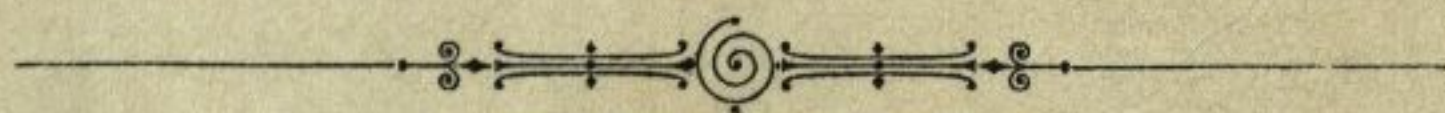
מהר"ם בר' ברוך ז"ל

אשר אספן וקבצן מכתבי יד שונים וסדרן והגיהן

זעירא דמן חבריא

משה אריה בלאך

מורה בבית מדרש הרבנים דמדינת הגר ולפנים אב"ד בק"ק לייפניק יע"א
במדינת מעהרן.

ברלין, תרנ"א.

בדפוס צבי הירש בר' יצחק אישצקאווסקי.

חובות יחידים

לכל חובות יחידים

החובות יחידים הם חובות שיש להם חובות יחידים

אשר הם חובות יחידים

חובות יחידים הם חובות שיש להם חובות יחידים

אשר הם חובות יחידים הם חובות שיש להם חובות יחידים

אשר הם חובות יחידים

אשר הם חובות יחידים

אשר הם חובות יחידים הם חובות שיש להם חובות יחידים

Rabbi Meir's von Rothenburg

bisher unedirte Responsen

nach Handschriften herausgegeben

und mit kritischen Noten versehen

von

Rabbiner Moses Bloch

Professor an der Landes-Rabbinerschule in Budapest.

B E R L I N.

Druck von H. Itzkowski, Gr. Hamburgerstr. 18-19.

1891.

296.571

מאונן 2 זיון, שיה
157.5
א' נ' ש' ז'

23 V 9292

ציון לנפש חיה

לזכרון

אשתי הרבנית הצנועה המהוללה בשערי ישראל

מרת הנלה ע"ה

בת התורני הנדיב המפואר כה' מרדכי ווייסהוט ז"ל

ואשתו היקרה הצנועה וחסודה מ' בריינדל ע"ה.

25

היה שמואל וז"ל

היה

היה שמואל וז"ל היה שמואל וז"ל היה שמואל וז"ל

היה שמואל וז"ל

היה שמואל וז"ל היה שמואל וז"ל היה שמואל וז"ל

היה שמואל וז"ל היה שמואל וז"ל היה שמואל וז"ל

מבוא

"למה נקרא שמו רבי מאיר שהוא מאיר עיני חכמים בהלכה" המאמר הזה אשר
 נאמר בתלמוד (עירובין י"ג ע"ב) על התנא ר' מאיר נוכל לומר בצדק ובאמת גם על
 רבינו מאיר מרוטענבורג הנקרא מהר"ם בר' ברוך ז"ל, כי גם הוא האיר ומאיר עיני חכמים
 בפירושו, בפסקיו ובתשובותיו היקרים אשר עצמו מלספר והם מפוזרים בכל מערכות
 ההלכה בכל ד' השו"ע. וגם בעת כי אור חשך באהלו ובעון הדור נתפס וישב במחשכים
 במגדל ענווהיים, נרו לא נדעך וכצאת השמש בגבורתו האיר באור תורתו על פני כל
 הארץ עד כי העליונים נצחו את התחתונים וארון הקדש נגנו ונשמתו הקדושה עלתה
 השמימה, אז רבות בשנים אשר התקדרו שמים עבים וקרני השמש לא הפיצו אורם על
 הארץ, מלאכת הדפוס עודינה לא ידעו, וכתבי יד היו מעטים ויקרים ורובם היו טמונים
 בבתי עקד הספרים, לולא המאורות הגדולים הרא"ש, המרדכי ובעל ההגהות ותשו' מיימוני
 אשר היו מתלמידיו הגדולים של מהר"ם ז"ל כמעט תשובותיו היקרים נשכחו ולא היה
 נודעים לדור אחרון. רק המאורות הגדולים האלו אשר שמשו את רבינו ותורה שמעו
 מפיו, הם האירו לארץ בהעתיקים בחבוריהם הגדולים הרבה מפסקי ותשו' רבם מהר"ם ז"ל.
 אמנם גם הם ז"ל לא הביאו כל תשובותיו ועפ"י הרוב לא העתיקו כל דבריו וקצרו במקום
 שאמרו להאריך, עד כי בשנת שי"ז נדפסו בעיר קרימונא תשו' מהר"ם ב"ב אשר מספרן
 הוא שט"ו, ובשנת שס"ח קמו ואזרו חיל השותפים היקרים כמר אורי בר' אשר מקראקווא
 וכמר פנחס בן הח"ר אהרן הנקרא זעליג, והדפיסו בק"ק פראג יע"א תשו' אחרות מאת
 מהר"ם ב"ב אשר הי' טמון בבית עקד הספרים של רבי חיים איש אולמא מק"ק פיורדא
 יע"א ומספר' עולה לסך תת"כ תשו' אשר קצת מהן נמצאו ג"כ בתשו' הנדפסות בקרימונא.
 ובשנת כת"ר הוציא לאור הרב הגדול מוה' רפאל נתן המכונה נטע ראבינאוויטץ ז"ל
 עוד תשו' מהר"ם ב"ב אשר מצא בכתב יד ישן מאד והדפיס' בק"ק לבוב עם הנהגותיו
 ומספרן תק"ז אשר קצת מהן נמצאו כבר בנדפסים כאשר העיר ע"ז בהנהגותיו. אך הב"י
 אשר ממנו העתיק הרב הנ"ל לא הי' בשלימות וחסרים מן סי' א' עד סי' נ"ה, ובאמצע
 הספר חסרים מן סי' ר"ג עד סי' רס"ה, ומן סי' ר"ע עד אמצע סי' ש"ה ומסס"י תנ"ז עד
 סי' ת"ע, וחסרים לפי"ז קכ"ב תשו' שלימות.

ויען כי ידעתי כי בני ספרים הנדפסים שערי התשובות לא ננעלו אמרתי אל לבי
 מי יתן ואזכה למצוא בא' מבתי גנזי הספרים כ"י מתשו' מב"ב ואוציאו לאור לזכות הרבים.
 וכאשר גליתי תשוקתי זאת את אוון ידיד נפשי הרב החכם המפורסם מוה' דוד דאקטאר
 קויפמאן נ"י מורה בבית מדרש הרבנים פה, השתדל בטובו למלאות אות נפשי ולהמציא
 לי כ"י מאוצר הספרים של הגביר התורני מוה' דוד מונשיצינוס נ"י בק"ק אמשטרדם יע"א
 וכ"י אחר מבית עקד הספרים של הגביר המנוח מערצבאכער ז"ל בעיר מינכען, וכ"י
 שלישי מבית גנזי הספר' של הרב החכם המפורסם מוה' שלמה זלמן חיים האלבערשטאם

נ"י בק"ק ביעליטין יע"א ועל הטובה הזאת אשר עשה לי ידידי הנ"ל יקבל בזה את ברכת תודתי ממקור לבי. וגם לרבות שמחתי הגיע לידי ע"י המיניסטריון שבמלכותנו יר"ה כ"י מאוצר הספרים של המלוכה בעיר פארמא, וגם מנהיגי ופרנסי ק"ק פראג יע"א השאילו לי בטובם כ"י אשר יש בבית עקד הספרים של קהלתם המפוארה כולם יהיו ברוכים ומשכרתם תהי שלמה מעם ד'.

ובפתחי את כ"י פארמא מצאתי מציאה יקרה כי התשובות החסרות בדפוס לבוב כלם הם בכ"י זה בלי שום חסרון ומגרעת ונתתי שבח והודיה לאל ב"ה על אשר זיכני להשיב האבדה הזאת. וכאשר התחלתי לעיין בכ"י הללו ולהעתיקם בסדר נכון ראיתי כי מן החיוב עלי לתת עין על הרבה דברים כדי שלא אוציא מתחת ידי דבר שאינו מתוקן. והדברים הללו הם:

(א) יען כי הכ"י הם מלאים טעויות משגגת הסופרים כדרך כל כ"י הי' מן ההכרח להסיר השבושים ולהגיה אותם או עפ"י מה שמצאתי בשאר ספרים או עפ"י הענין לפי עניות דעתי. והט"ס אשר הם בכ"י העתקתי בשולי כל עמוד ועמוד בהגהות ורמזתי עליהם בפנים התשובה באותיות א' ב'.

(ב) הרבה תשוי' של כ"י נמצאים בלי שינוי וחסרון ובלי תוספת גם בג' הנדפסי' או בא' מהם ולא הי' מן הצורך להעתיקם הנה עוד הפעם לכן באלו לא העתקתי רק הסימן של כ"י וצינתי את מקום מוצאם בד"פ (בדפוס פראג) או בד"ק (בדפוס קרימונא) או בד"ל (דפוס לבוב) למען יקחם המעיין משם.

(ג) הראיתי בהגהותי איזה מקומן של התשוי' המובאה במרדכי, בהגמ"י או בתשוי' מיימוני, באור זרוע, בראב"ן, בתשוי' הרשב"א והרא"ש וכן בתשוי' כ"י אשר יש שינוי רב בחסרון או ביתרון בהם לתשוי' המובאות כבר בנדפסים רמזתי על מקומן של הנדפסים ואמרתי כי שם נאמרו בשינוי ממה שהן בכ"י.

(ד) חסרים בכ"י מראה מקומות של הדף והעמוד בש"ס ואנכי השלמתי החסרון לציין הדף והעמוד בתלמוד בבלי וההלכה בירושלמי והפרק בתוספת' וכן הפרק וההלכה בדברי הרמב"ם אשר מובאי' בתשוי' כ"י.

(ה) בכ"י לא נרשמו המפתחות כפי ההלכות רק כפי סדר הסימנים ואנכי הוספתי בהם מפתחות עפ"י סדר הד' טורים והלכותי'.

(ו) קראתי את שם הספר שערי תשוי' מהר"ם ב"ב וחלקתיו לג' שערים. בשער הראשון יבואו התשוי' אשר העתקתי מכ"י פארמא. הכ"י הזה הוא על קלף ישן בתבנית רביעית בכתב רש"י הדור ויפה וכולל תקנ"ז תשוי' ואח"כ כתוב סליקא תשוי' מהר"ם של"ח ומסיים בחרם הקדמונים על המוציא שם רע על המתים ובמפתחות ולא נזכר שם הסופר ולא שם הבעלים. כ"י זה הוא בגנוי הספרים של המלוכה בעיר פארמא בס"י 651 (de Rossi).

השער השני כולל התשוי' של כ"י אמשטרדם. הכ"י הזה הוא על נייר ישן בתבנית רביעית. הדיו שנה מראיתו והנייר בהרבה מקומות קרוע ומטושטש ויש בו חסרון רב בתחלתו ובסופו. הכ"י הלזה יחלק והי' לשני ראשים, על הראשון כתוב למעלה א בעניני או"ה והשני הוא בענינים שונים עפ"י הרוב מדיני ממונות ודיני אישות. בראשון חסרים התשוי' עד ס"י ל"ג ומתחיל בס"י זה ומסיים בס"י ק"י ומסי' קי"א ליתא אלא שיטה אחת ומשם ואילך חסרי' הרבה דפים. והראש השני מתחיל בס"י א' ומסיים באמצע הסי' של רס"ד ומשם ואילך נאבדו העלים ויש בזה חסרון רב. וגם המפתחות אינן בשלימות והסי' במפתחות הרבה פעמים אינם מתאימי' לסי' שבפנים וגם באלו שבפנים יש קצת ערבוב וחסרון.

והשער השלישי כולל התשוב' של כ"י פראג עם פסקי ברכות של מהר"ם ז"ל וקצת דינים מדיני שחיטה ובדיקה. הכ"י הזה כתוב באותיות מרובעת על קלף בתבנית רביעית בשני חצאי עמודי' על כל עמוד ועמוד ונכרך בכרך אחד עם שאר כתבי יד. ס"ב חצאי עמודי' הם מפתחות ותחלתן סי' רס"ז (עד סי' רס"ז חסר) עד סי' אלף ותתק"פ (בכ"י כתוב בטעות תק"פ בחסרון התי"ו הראשון) ומסי' אלף תתקפ"א עד סי' ב' אלפים ומ"ג מפתחות על פסקי ברכות של מהר"ם ז"ל. ב' חצאי עמוד הם דיני ריאה והלכות שחיטה של מהר"ם ז"ל, ואח"כ שאר כ"י, ואחריהם ל"ב חצאי עמודי' פסקי ברכות של מהר"ם ז"ל ובענין סעודה שלישית בשבת ואכילה במוצאי שבת ללות המלכה ג"כ משמו ז"ל. ו' חצאי עמודי' מפתחות לתשוב' מהר"ם ז"ל וע"ה דפים כוללים תשוב' רבינו מהר"ם. עד סי' שצ"ה ומשם ואילך חסרים בכ"י.

ויען כי בכ"י מינכען וכ"י שזח"ה No. 345 לא מצאתי רק איזה גרגרים אשר יאמר עליהם ראה אלו חדשים הם ולא נמצאו בנדפסים או בשאר כ"י לזאת בררתי החדש מן הישן וקראתיו בשם לקוטים.

ואחרי הקדמתי את זאת אקריב את ברכת תודתי לראשי חברת מקיצי נרדמים וביחוד לכבוד הרב החכם המפורסם דאקטאר בערלינער נ"י אשר הי' מסייע לדבר מצוה להביא התשוב' הללו אל מכבש הדפוס, ישלם ד' פעלו. ואל ד' נפשי אשר להודות ולהלל על כל החסד אשר עשה עמדי מעודי עד היום הזה, כי שם חלקי מיושבי בית המדרש ללמוד וללמד ולהגות בתורתו הקדושה ולסדר הספר היקר הזה, ואחרי ההודאה תפלה לאל חי לבל יעזבני וחסדו לא יסיר ממני וכאשר עזרני להוציא את הספר הזה ממסגר אסיר, כן יעזרני בחסדו הגדול להביא אל בית הדפוס את תשוב' מהר"ם הנדפס בפראג ואשר הוא מלא ט"ם ושגיאות הדפוס, ואשר אנכי בעניי הגהתי והסרתי את טעויות הסופר והדפוס והוספתי עליו הערות אשר לפי קוצר דעתי יהי' לתועלת רב לתלמידים כמוני, אלהא דמאיר ענני! אמן.

המסדר.

בודאפעסט בחדש כסליו תרנ"ב לפ"ק.